

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XXXVI. — Wydana i rozesłana dnia 19 lipca 1884.

115.

Ustawa z dnia 21 czerwca 1884,

o zatrudnianiu młodocianych robotników i osób płci żeńskiej, tudzież o długości pracy dziennej i wypoczynku niedzielnym w górnictwie.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią co następuje:

§. 1.

Dzieci, mniej niż 14 lat liczących, nie wolno zatrudniać w górnictwie jak robotników.

Dzieci, między 12 skończonym a 14 rokiem życia wolno wyjątkowo, na prośbę rodziców lub opiekunów i za osobnem pozwoleniem Władzy górniczej, używać do lekkich robót na powierzchni ziemi, z zastrzeżeniem obowiązku uczęszczania do szkoły.

Kobiet i dziewcząt wszelkiego wieku wolno używać do robót tylko na powierzchni ziemi; położnice dopiero w sześć tygodni po położeniu a tylko na podstawie orzeczenia lekarskiego, jako są zdolne do pracy, już w cztery tygodnie po położeniu.

§. 2.

Młodzieńców, którzy nie przekroczyli jeszcze 16 roku życia i osoby płci żeńskiej, które nie przekroczyły jeszcze 18 roku życia, wolno zatrudniać w górnictwie tylko w taki sposób, aby to nie szkodziło ich fizycznemu rozwojowi.

§. 3.

Szychta trwać ma 12 godzin, w ciągu których czas rzeczywistej pracy dziennej może wynosić najwięcej 10 godzin. Początek szychty stanowi chwila zjazdu, jej koniec chwila dokonanego wyjazdu.

Minister rolnictwa może kopalniom wysoko leżącym krajów alpejskich dozwolić wyjątków od tego pravidła z zastrzeżeniem, aby nie przekraczano ilości sześćdziesięciu godzin rzeczywistej pracy na tydzień.

Starostwo górnicze ma moc pozwalania w razie nadzwyczajnych wypadków lub czasowej nagłej potrzeby na zaprowadzenie szycht nadzwyczajnych ograniczonej ilości i długości.

§. 4.

W niedziele prace górnicze mają być zawieszane. Wyjątkiem są tylko roboty tego rodzaju, że ich przerwać nie można, albo które podejmować można tylko wtedy, gdy bieg kopalni jest wstrzymany, np. ściąganie wód, przewietrzanie, bieg pieców dymarskich, prażelnych i koksowych, straż w kopalni i roboty w pokładach piasczysto-wodnistych, jakoteż czyszczenie kopalni i prace konserwacyjne na powierzchni i pod powierzchnią ziemi, tudzież utrzymanie w biegu warzeln i prace w związku z tem będące, nakoniec za zezwoleniem Władzy górniczej, ładowanie nie cierpiące zwłoki.

Wypoczynek niedzielny zaczynać się ma najpóźniej w niedzielę o godzinie 6 zrana a to dla całego pocztu jednocześnie i ma trwać od zaczęcia się przez całe 24 godziny.

§. 5.

Gdy bezpieczeństwo życia, zdrowia i własności jest gwałtownie zagrożone, przepisy §§. 3 i 4 nie będą stosowane.

§. 6.

Władze górnicze czuwać mają nad przestrzeganiem przepisów niniejszych. Wykroczenia przeciwko przepisom ustawy niniejszej karane będą grzywną aż do 200 złotych.

§. 7.

W ciągu pierwszych pięciu lat od zaprowadzenia ustawy niniejszej, Władza górnicza może pozwolić używania kobiet i dziewcząt do robót w kopalni w tych przypadkach, w których używanie ich do takich robót było dotychczas w zwyczaj.

§. 8.

Ustawa niniejsza nabywa mocy w trzy miesiące od ogłoszenia w Dzienniku ustaw państwa.

Wykonanie onejże poleca się Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Monachium, dnia 21 czerwca 1884.

Franciszek Józef r. w.

Taaffe r. w.

Falkenhayn r. w.

116.**Ustawa z dnia 30 czerwca 1884,**

o popieraniu kultury ziemi w związku z budownictwem wodnem.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią co następuje:

Postanowienia finansowe.**§. 1.**

Dla poparcia przedsiębiorstw, mających na celu ochronę własności gruntowej od pustoszenia przez wody albo podwyższenie intraty z gruntów przez odwodnienie lub nawodnienie i których przywiedzenia do skutku wymaga dobro publiczne, może Rząd udzielać podług przepisów ustawy niniejszej zapomóg pieniężnych z funduszu melioracyjnego (§. 2).

Gdy takie przedsiębiorstwo, dla dobra publicznego potrzebne, wymaga z powodu swojej znacznieszej doniosłości lub kosztowności, zasiłku, różniącego się od wskazanych w ustawie niniejszej, albo tak znacznego, że przez to fundusz melioracyjny ze szkodą innych przedsiębiorstw, niepomierne byłby nadwężony, wyznaczenie zapomogi rządowej dla tego przedsiębiorstwa jest rzeczą prawodawstwa.

§. 2.

Celem utworzenia funduszu melioracyjnego, w §fie 2gim wzmiankowanego, przedewszystkiem odkazywać się będzie przez lat dziesięć, 1885 do 1894, po 500.000 zł. z funduszków państwa. Suma ta będzie corocznie w preliminarzu państwa (ministerstwo rolnictwa) zamieszczona. Odsetki, jakoteż raty spłacanych pożyczek, z tego funduszu udzielanych, wpływają napowrót do niego. Sumy nie wydane w ciągu roku administracyjnego zostają własnością funduszu i będą tymczasowo lokowane korzystnie.

Funduszem melioracyjnym zawiaduje Minister rolnictwa w porozumieniu z Ministrem skarbu. Sumami do wydania przeznaczonemi rozrządzają ci Ministrowie podług preliminarza rocznego, przez Radę państwa zatwierdzonego. Wykaz rachunkowy stanu i zawiadownictwa funduszu składany będzie corocznie Radzie państwa do zatwierdzenia.

§. 3.

Zasiłki lub pożyczki z funduszu melioracyjnego mogą być udzielone tylko takim przedsiębiorstwom melioracyjnym, które czynią zadość wymaganiom wzmiankowanym w §§. 4 i 5. Z tem zastrzeżeniem wspierane będą przedsiębiorstwa każdego kraju w taki sposób, aby ta gałąź kultury krajowej ile możności wszędzie jednakowo była popierana.

§. 4.

Przedsiębiorstwo powinno być uznane osobną ustawą krajową albo

1. za przedsiębiorstwo, które ma być przywiedzione do skutku kosztem funduszków krajowych z jednoczesnem ograniczeniem dopłat, które na podstawie §. 26 ustawy państwa z dnia 30 maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 93). mają płacić przy-

legli mieszkańcy — czy tę dopłatę bezpośrednio czy pośrednio płacić mają powiaty, gminy lub spółki wodne — aż do najwięcej trzydziestu od sta preliminowanego wydatku; albo

2. za przedsiębiorstwo, które pewne powiaty, gminy lub spółki wodne przywieść mają do skutku i które ma być kosztem funduszków krajowych wspierane a tem wsparciem będzie:

- a) gdy chodzi o ochronę gruntów od spustoszenia przez wodę (od obrywania brzegów, od zasypania żwirem, od zalewów) niezwrotny datek w kwocie najmniej trzydzięci od sta preliminowanego wydatku; lub
- b) gdy chodzi o podwyższenie intraty z gruntów przez odwodnienie lub nawodnienie, zasiłek niezwrotny, wynoszący najmniej dwadzieścia od sta, albo pożyczka najwięcej na cztery od sta udzielona, w stósonych ratach zwrócić się mająca, w kwocie najmniej trzydziestu od sta preliminowanego wydatku.

§. 5.

Nadto:

1. sposób wykonania przedsiębiorstwa i kosztorys opierać się winien na umowie z Rządem zawartej;

2. Rządowi ma być dozwolony stósony wpływ na wykonanie przedsiębiorstwa;

3. przyszłe utrzymanie zakładów powstać mających powinno być dostatecznie zabezpieczone odpowiednimi postanowieniami ustawy krajowej, wzniesienie tych zakładów regulujących; nakoniec

4. w przypadkach, wzmiankowanych w §. 4, l. 2, zasiłek krajowy powinien być zapewniony przedsiębiorstwu pod warunkiem dotrzymania szczególnych zobowiązań, gdyby według prawa wodnego ciążyły na kraju jako posiadaczowi nieruchomości lub zakładów wodnych.

§. 6.

Zasiłki, które takim przedsiębiorstwom melioracyjnym mogą być przez Rząd zapewnione z funduszu melioracyjnego, z zastrzeżeniem zatwierdzenia porządkiem konstytucyjnym preliminarza rocznego tego funduszu, są następujące:

1. w przypadkach, wzmiankowanych pod l. 1 §fu 4go, zasiłek nie zwrotny, wynoszący najwięcej trzydzięci od sta preliminowanego wydatku; jeżeli zaś przedmiotem przedsiębiorstwa takiego są wyłącznie lub po części środki do nieszkodliwego odprowadzenia wód górskich, zasiłek na takie przedsiębiorstwo lub na ten udział jego może być podwyższony aż do 50 od sta preliminowanego wydatku;

2. w przypadkach, wzmiankowanych pod l. 2 §fu 4go, zasiłek nie zwrotny lub pożyczka najwięcej na 4 od sta, która w stósonych ratach ma być zwrócona, w kwocie najwięcej sto od sta sumy przez kraj wyznaczonej.

§. 7.

W okolicznościach, na szczególne względy zasługujących, oprócz zasiłku dla przedsiębiorstw, w §fie 6 wzmiankowanych i pod zastrzeżeniem tamże wzmiankowanym, może wyjątkowo być zapewniona krajowi pożyczka z funduszu melioracyjnego, zwrotna ratami, w każdym z osobna przypadku oznaczyć się mającemi,

aż do 50 od sta tej sumy, którą kraj w przypadku, w §. 4, l. 1 wzmiankowanym, podług kosztorysu ma sam ponieść, albo którą w przypadkach, wzmiankowanych w §. 4, l. 2, daje przedsiębiorstwu jako niezwrotny zasiłek lub pożyczkę.

§. 8.

Gdy Rząd jako posiadacz ruchomości albo zakładu wodnego jest podług ustaw prawa wodnego do składania pewnej dopłaty obowiązany, udzielanie zapomogi na zasadzie §fu 6go ani nie uchyla, ani nie zmniejsza tego obowiązku.

§. 9.

Gruntu, który przez regulacyą będzie uzyskany i w myśl ustaw prawa wodnego tym się ma dostać, którzy ponoszą koszta przedsiębiorstwa lub też części tego gruntu, odpowiedniej zasiłkowi danemu z funduszu melioracyjnego, może Rząd zrzec się całkiem lub w części na rzecz funduszu, przeznaczonego na utrzymanie tych budowli.

W przypadkach, wzmiankowanych w §fie 4, l. 2, może to zrzeczenie się nastąpić tylko wtedy, gdy przy regulowaniu przedsiębiorstwa ustawą krajową takie samo zrzeczenie się ze strony kraju będzie zapewnione.

§. 10.

Gdy spółka wodna zaciągnęła pożyczkę przez wypuszczenie obligacyj udziałowych a wypadki żywiołowe w obszarze spółki sprawia, że spółka stanie się przemijająco niewypłatną, może Rząd zaliczyć jej z funduszu melioracyjnego na uczynienie zadość zobowiązaniom z tej pożyczki wynikłym, stósowną kwotę, najwięcej na cztery od sta i pod warunkiem zwrotu w najwięcej pięciu równych ratach rocznych.

§. 11.

Te przedsiębiorstwa, które otrzymały zasiłki z funduszu melioracyjnego, gdy przychodzą do skutku, są wolne od opłacania stępli i należitości, którym podlegają podania, akty urzędowe, kontrakty i wszelkie inne dokumenty, mające na celu zgromadzenie potrzebnych funduszków, dokumenty do utrzymania ewidencji lub potwierdzenia kwot wpływających od uczestników i kwot przez spółkę wypłacanych, tudzież czynności urzędowe, potrzebne do ściągnięcia udziałów od członków, jakoteż czynności prawne i dokumenty, tyczące się kupna gruntów, gdyby to było potrzebne.

Gdy fundusze potrzebne do tych przedsiębiorstw zgromadzane są przez wypuszczenie obligacyj udziałowych, może Rząd uwolnić odsetki tej pożyczki od podatku dochodowego, jakoteż ód podatku, któryby mocą przyszłych ustaw na jego miejsce był zaprowadzony a kupony od podatku stęplowego.

Gdy kraje, powiaty, gminy lub spółki wodne przedsiębiorzą ulepszenia, do których nie otrzymały zasiłku z funduszu melioracyjnego, może Rząd w zakresie powyższym uwolnić je od stępli, należitości lub podatków.

§. 12.

Postanowienia ustawy niniejszej nie mają wpływu na te zapomogi, które z dotacyj, wyznaczonych ministerstwu rolnictwa pod tytułem subwencyj bywają udzielane na pomniejsze melioracye.

II. Postanowienia co do prawa wodnego.

§. 13.

Gdy w zastosowaniu §fu 26go ustawy państwa z dnia 30 maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 93) będzie stwierdzone porządkiem administracyjnym, z zastrzeżeniem odwołania się do zwyczajnego sędziego, że posiadacz nieruchomości lub budowli wodnej ma przyczynić się do kosztów przedsiębiorstwa w oznaczonym wymiarze lub w pewnym tymczasowym wymiarze, który stanowczo ma być oznaczony po częściowem lub zupełnem skończeniu budowy, kwoty częściowe tej należności, do zapłacenia której posiadacz będzie w swoim czasie prawomocnie obowiązany, mogą być od niego ściągane, w razie potrzeby przymusowo porządkiem administracyjnym.

W tym względzie nie stanowi różnicy okoliczność, czy dla przerzeczonego posiadacza już z robót najprzód rozpoczętych, czy dopiero z późniejszych, zatwierdzonym projektem objętych, wyniknie przewidziane w przerzeczonej §fie 26 pozyskanie korzyści lub odwrócenie szkody.

§. 14.

Gdy nawodnienie lub odwodnienie gruntów bez całkowitego lub częściowego odwrócenia wody publicznej, do innych celów prawomocnie używanej, nie może być osiągnięte lub tylko z niepomiernie wielkim nakładem a przedsiębiorstwo to ze względu na jego rozmiary i wszystkie inne stosunki, ma niewątpliwie większe znaczenie ekonomiczne niż ów użytek wody, który ma być odjęty, odwrócenie wody, o ile do stósownego wykonania nawodnienia lub odwodnienia jest potrzebne, może być porządkiem administracyjnym według następujących postanowień zarządzane:

1. Częściowe odwrócenie wody może nastąpić tak na rzecz kilku posiadaczy gruntowych jak i jednego, jeżeli jednocześnie przez zmianę przyrzędów do użytkowania wody, która na koszt przedsiębiorców nawodnienia lub odwodnienia ma być wykonana, poprzednia siła wody nie zmniejszy się, a za nadwyżkę kosztów ruchu lub utrzymania z tej zmiany wynikające, będzie zapłacone stósowne wynagrodzenie.

2. Częściowe zaś odwrócenie wody, bez zmiany pod l. 1 wzmiankowanej, albo całkowite odwrócenie wody może nastąpić tylko na rzecz spółki wodnej za wynagrodzeniem uprawnionych do używania wody.

Pod względem ustanowienia wynagrodzenia i w ogólności postępowania, obowiązują w tych przypadkach te same postanowienia, co w przypadkach wyłączenia wzmiankowanego w §fie 15 ustawy państwa z dnia 30 maja 1869 (Dz. u. p. Nr. 93).

§. 15.

Do zaciągnięcia pożyczek przez wypuszczenie obligacyj udziałowych potrzebują spółki wodne osobnego pozwolenia Rządu, który przytem może położyć za warunek utworzenie i utrzymywanie stósownego funduszu zasobowego na wypadek potrzeby natychmiastowego pokrycia zaległych wypłat spółki.

§. 16.

Gdy spółka wodna zaciąga pożyczkę przez wypuszczenie obligacyj udziałowych albo otrzymuje ją bądź z funduszu melioracyjnego bądź od kraju, albo

zaciąga ją od publicznego zakładu kredytowego, upoważnionego statutami do udzielania takich pożyczek, stósowane być mają oprócz ogólnych przepisów prawa wodnego, po części zmianie ulegających, przepisy szczególne poniżej w §§. 17 aż do 19 zawarte.

§. 17.

Kwoty częściowe, przypadające na grunty do spółki wodnej należące, ściągane być mają w terminach płatności przez Urzędy podatkowe bez prośby lub też zezwolenia przełożonego spółki, tak jak podatki monarsze, aż do kwoty następnej należitości z pożyczki wynikającej i odsyłane do kasy, dla tejże pożyczki oznaczonej, w którym to celu przełożony spółki dostarczyć ma Urzędowi podatkowemu wcześniej potrzebnych wykazów.

Rząd ma prawo ściągać od spółki zwrot nadwyżki kosztów, którą Urząd podatkowy przez to ponosi.

§. 18.

Gdyby członek spółki dłużej niż przez rok zalegał z zaplaceniem swojej kwoty częściowej, Urząd podatkowy ma postarać się niezwłocznie o zahipotekowanie zaległej wierzytelności spółki na nieruchomościach dłużnika.

§. 19.

Gdy spółka zaniedba obmyśleć wcześniej w statucie sposób dopełnienia zobowiązań swoich z zaciągnięcia pożyczki wynikających, jakoteż utrzymywanie funduszu zasobowego (§. 15), Władza administracyjna może rozłożyć kwoty potrzebne do uczynienia zadość tym zobowiązaniom, na posiadłości gruntowe, do związku spółki wciągnięte a to podług postanowień ową spółkę obowiązujących.

Postanowienia końcowe.

§. 20.

Wykonanie ustawy niniejszej polecam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu, spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i handlu.

Wiedeń, dnia 30 czerwca 1884.

Franciszek Józef r. w.

Taaffe r. w.

Falkenhayn r. w.

Dunajewski r. w.

Pražák r. w.

Pino r. w.

117.

Ustawa z dnia 30 czerwca 1884,

o robotach, mających na celu nieszkodliwe odwrócenie wód górskich.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią co następuje:

§. 1.

Obszar, na którym rozciągać się mają roboty potrzebne do odwrócenia, ile możliwości nieszkodliwego, pewnej wody górskiej, nazywa się „polem roboczym“ (Perimeter, obszar budowy) i ma obejmować oprócz ścieku samego, te parcele kotliny stokowej, których grunty wymagają postarania się o nagromadzenie lub odpływ wody; obszar ten ustanowić trzeba w każdym z osobna przypadku trybem w ustawie niniejszej przepisany.

Przy postanawianiu i wykonywaniu wzmiankowanych robót, przepisy ustaw prawa wodnego a według okoliczności ustawy leśnej stosowane będą o tyle, o ile ustawa niniejsza nie zawiera odmiennego prawidła.

§. 2.

W obrębie pola roboczego mogą być postanowione wszelkie takie budowle i roboty, które stosownie do zachodzących okoliczności są potrzebne do osiągnięcia nieszkodliwego, ile możliwości, odwrócenia wody górskiej a mianowicie: w ścieku, oprawa, wały, tamy i groble, w innych częściach pola roboczego umocnienia gruntu urządzeniami ściekowemi, ogrodzenie, odarnienie, oplecienie lub zalesienie i uchylenie lub zaprowadzenie pewnych rodzajów użytkowania lasów, pastwisk i innych gruntów, jakoteż produkowania płodów.

§. 3.

Materyały, potrzebne do wykonania robót w §. 2 wzmiankowanych a znajdujące się na gruntach, do pola roboczego należących lub sąsiednich, winni właściciele do tego celu wydać.

Właściciele gruntu winni odstąpić parcele gruntowe potrzebne do zwieźienia, złożenia i przysposobienia materyałów, jakoteż do wzniesienia lokali na pomieszczenie zawiadowców budowy i robotników.

Właściciele gruntów mają prawo do stosownego wynagrodzenia za szkody, poniesione przez wydanie materyałów i przerzeczone odstąpienie parcel.

§. 4.

Parcele gruntowe, do pola roboczego należące, mają być zajęte przez wywłaszczenie na rzecz przedsiębiorcy w tych przypadkach, gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy przy zostawieniu ich w dotychczasowym posiadaniu, stan ich, potrzebny do celu przedsiębiorstwa, będzie całkowicie i w czasie właściwym urządzony i później utrzymany.

Trzecie osoby, posiadające prawa użytkowania na gruntach pola roboczego, mają być całkiem lub po części z tychże wywłaszczone, o ile zostawienie ich tymże nie da się pogodzić ze stanem, w którym grunt obciążony ma być utrzymywany albo tylko z szczególnymi ostrożnościami, które byłoby trudno nadzorować.

§. 5.

Za wywłaszczenie, gdy nastąpi stosownie do §fu 4go, zapłacić należy stosowne wynagrodzenie, przyczem trzeba mieć na względzie nie tylko wartość gruntu lub prawa, z którego posiadacza wywłaszczono, lecz także zmniejszenie wartości, któremu ulega część posiadłości gruntowej, jeżeli się ją posiadaczowi zostawia, lub realność uprawniona przedtem do użytkowania.

Gdy zaś ma być uchylone wykonywanie takich praw użytkowania na gruntach pola roboczego, zamiast których uprawnionym do użytkowania będą przez interesowane gminy lub właścicieli gruntów nadane dobrowolnie na innych gruntach także same prawa użytkowania lub takiej samej wartości, upoważnieni do użytkowania mogą żądać wynagrodzenia za tę zmianę tylko o tyle, o ileby przez nią i tak jeszcze szkodę ponieśli.

§. 6.

O ile posiadacz gruntu, należącego do pola roboczego, nie zostaje wywłaszczony, obowiązany jest pozwolić, aby roboty postanowione dla nadania temu gruntowi stanu, celowi odpowiedniego (np. urządzenie rowów ściekowych lub innych środków do odprowadzenia wody, zalesienie, odarnienie itp.) uskutecznił, a nadto każdy posiadacz obowiązany jest czynić w zupełności zadosyć poleceniom wydanym we względzie przyszłego użytkowania gruntu i produkowania płodów.

Jeżeli te roboty lub polecenia pociągają za sobą trwałe zmniejszenie czyścgo dochodu z gruntu w porównaniu z jego dotychczasowem użytkowaniem, albo ubytek jakiegoś użytkowania ważnego dla gospodarstwa osoby uprawnionej, osobie tej należy się za to stosowne wynagrodzenie.

Gdy chodzi o osądzenie, czy się należy wynagrodzenie posiadaczowi, mianowicie gruntu leśnego, za ograniczenie jego prawa własności przez uchylenie użytkowania pastwiska lub innego użytkowania albo też formy użytkowania, trzeba mieć wzgląd na okoliczności, czy i o ile dalsze wykonywanie uchylonego użytkowania lub formy użytkowania byłoby zgodne z przepisami ustawy leśnej w ogólności a mianowicie z temi, których przedmiotem jest konserwacya samego lasu.

§. 7.

Przy ustanawianiu wynagrodzeń, wzmiankowanych w §§. 3, 5 i 6, nie trzeba brać w rachubę tych stosunków, co do których jest jasne, że je spowodowano w celu oparcia na nich roszczeń do większego wynagrodzenia a mianowicie takich rodzajów użytkowania gruntu, które ze względu na wszystkie przeważające okoliczności nie są stanowi rzeczy odpowiednie.

§. 8.

Jeżeli przy dokonywaniu przedsiębiorstwa grunt nie zabrany sposobem wywłaszczenia, do zalesienia którego posiadacz na zasadzie ustawy leśnej był obowiązany, zostaje na koszt przedsiębiorstwa zalesiony (§. 6), natenczas z wynagrodzenia, gdyby temu posiadaczowi gruntu należało się stosownie do postanowień powyższych, potrącić należy na żądanie przedsiębiorcy te koszta, któreby mu sprawiło zalesienie.

§. 9.

Jako przedsiębiorcy robót, które z zastosowaniem ustawy niniejszej wykonane być mają w celu ile możności nieszkodliwego odwrócenia wód górskich, mogą występować: Rząd, kraje interesowane, powiaty, gminy i inne osoby interesowane, pojedynczo lub wspólnie.

Przedsiębiorca winien przedstawić proponowane granice pola roboczego i projekt ogólny robót, które mają być wykonane; szczegóły, dotyczące się układu i przedstawienia projektu ogólnego, postanowione będą osobnem rozporządzeniem.

§. 10.

Na podstawie projektu ogólnego, Minister rolnictwa w porozumieniu z innymi Ministrami, gdyby byli interesowani, orzeka o publicznej użyteczności zamierzonego przedsiębiorstwa ogólności, jakoteż o tem, czy mianowicie przedstawiony projekt ogólny kwalifikuje się do dalszej pertraktacyi.

§. 11.

Gdy Minister rolnictwa uzna, że projekt ogólny w formie swojej pierwotnej albo w porozumieniu z przedsiębiorcą zmienionej, kwalifikuje się do dalszej pertraktacyi, przedsiębiorca winien najprzód uzupełnić go przez dokładne oznaczenie granic pola roboczego, tudzież wszystkich pojedynczych robót, tamże poczynić się mających a zarazem uzupełnić odpowiednio plan sytuacyjny i przedstawić właściwej Władzy administracyjnej powiatowej, z szczegółowem wymienieniem parcel gruntowych, co do których zamierzone są środki w §§. 4 lub 6 wzmiankowane, jakoteż osób uprawnionych do użytkowania wody, których prawa będą przez projektowane środki naruszone.

§. 12.

Projekt, uzupełniony w myśl §fu 11go, wystawiony będzie przez Władzę administracyjną powiatową na widok publiczny w gminie najbardziej interesowanej przez dni najmniej 30. Tamże, jakoteż w innych gminach, gdyby były interesowane, ogłosić należy, sposobem w miejscu używanym, także początek i koniec tego terminu, z tem nadmienieniem, że reprezentacyom gmin, jakoteż osobom pojedynczym, pod jakim bądź względem interesowanym, wolno wnosić do Władzy administracyjnej powiatowej w ciągu tego terminu zarzuty, bądź przeciw całemu projektowi w ogólności, bądź przeciw pojedynczym jego częściami.

Najmniej przez pięć dni tego okresu, które również ogłosić należy, winien przebywać w gminie reprezentant przedsiębiorcy, dla udzielania ustnie wyjaśnień co do wystawionego projektu, gdyby ich żądano.

W ogłoszeniu wyrazić należy nadto dzień i miejsce pertraktacyi komisyjnej co do wystawionego projektu, która się ma odbyć po upływie przerzeczonego terminu trzydziestodniowego.

Treść ogłoszenia zakomunikować należy do rąk tym wszystkim, których prawa własności i użytkowania gruntu lub wody mają być dotknięte robotami w projekcie wyluszczone, o ile osoby te są znane Władzy administracyjnej powiatowej, tudzież — jeżeli projekt dotyka kolej żelazną — także Inspekcji głównej kolei żelaznych.

§. 13.

Zadaniem pertraktacyi komisyjnej jest przedewszystkiem zupełne wyjaśnienie prawdopodobnego wpływu zamierzonego przedsiębiorstwa na interesa tak ogółu jak i osób prywatnych, poprawienie tego, coby ze względu na dobro publiczne zarzucano, przez odpowiednie zmiany i uzupełnienia w projekcie i nakłonienie do dobrowolnej zgody tych, którzyby czynili zarzuty ze względu na interesa prywatne. Nie cofnięte zarzuty przeciw całemu przedsiębiorstwu lub przeciw pewnym jego częściom trzeba wyczerpująco roztrząsać i dochodzenia, gdyby były potrzebne, wykonać niezwłocznie, przyzwawszy do tego biegłych.

Zarazem wziąć należy pod rozwagę wynagrodzenia, z zamierzonym przedsiębiorstwem połączone i jeżeliby między przedsiębiorcą a uprawnionymi do wynagrodzenia, ugoda nie przysłała do skutku, zbadać wszystkie okoliczności, mające istotne znaczenie do wydania w tej mierze decyzji. Mianowicie dążyć należy do tego, aby osobom, których prawa użytkowania na gruntach pola roboczego muszą być według projektu uchylone, nadane zostały na innych gruntach także same prawa i takiej samej wartości (§. 5).

Pertraktacyą komisyjną ze stronami odbyć należy ustnie, wezwawszy z urzędu biegłych, gdyby to było potrzebne. Należy też spisać protokół całej pertraktacyi, który zawierać ma wszystkie ważniejsze okoliczności rozprawy, mianowicie zawarte umowy, wszelkie wyniki ustnego roztrząśnienia rzeczy, z wyluszczeniem pobudek za projektem i przeciw niemu przytoczonych, tudzież zbadane okoliczności we względzie wynagrodzeń.

§. 14.

Protokół pertraktacyi, a oraz wszystkie załączki, przesyła Władza powiatowa, z dołączeniem swojej opinii, do Władzy administracyjnej krajowej, która wydaje decyzją co do projektu w ogólności i co do jego pojedynczych części a przeto też co do wywłaszczeń, które, celem urzeczywistnienia go, mają być dokonane, jakoteż co do wszelkich robót i połączonych z niemi wynagrodzeń, z oznaczeniem terminów płatności dla pojedynczych kwot wynagrodzenia i decyzje te przesyła interesowanym za pośrednictwem Władzy powiatowej. Przeciwno decyzjom Władzy krajowej wolno odwołać się do Ministra rolnictwa, który, o ile chodzi o projekt a mianowicie o wywłaszczenia do wykonania go potrzebne, i o wszelkie roboty, orzeka stanowczo, co się zaś tyczy wynagrodzeń z niemi połączonych, z pozostawieniem wolności udania się na drogę prawa w myśl §fu 15go.

O ileby przedmiot odwołania się wchodził w zakres innych Ministrów, Minister rolnictwa wyda orzeczenie w porozumieniu z interesowanemi Ministrami.

§. 15.

Każdemu, ktoby się niezaspakajał decyzją Ministra rolnictwa co do wynagrodzenia, wolno w ciągu dni trzydziestu od doręczenia decyzji, żądać sądowego docieczenia i ustanowienia wynagrodzenia, od tego Sądu powiatowego, w którego okręgu leży przedmiot robót, na których opiera się roszczenie do wynagrodzenia.

Docieczenie i ustanowienie wynagrodzenia drogą sądową odbywać się ma z odpowiedniem zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 18 lutego 1878 (Dz. u. p.

Nr. 30), o wywłaszczaniu w celu budowania kolei żelaznych i utrzymywania na nich ruchu; przepisane jednak w §fie 24 przerzeczonej ustawy układanie i ogłaszanie osobnej listy biegłych ma być do przedmiotów ustawy niniejszej zaniechane.

§. 16.

We względzie ustanawiania wynagrodzenia drogą umowy, składania go w sądzie, jakoteż we względzie pieczy o dobro trzecich osób, które na podstawie służących im praw rzeczowych, domagają się, aby je z wynagrodzenia zaspokojono, stósować należy odpowiednio przepisy ustawy z dnia 18 lutego 1878 (Dz. u. p. Nr. 30).

Do wykonania wywłaszczeń, mających nastąpić na zasadzie ustawy niniejszej, stósować należy odpowiednio także przepisy §§. 35 do 38 przerzeczonej ustawy.

§. 17.

Gdy w toku wykonywania przedsiębiorstwa okażą się potrzebnymi nowe roboty, w projekcie nie przewidziane, Władza administracyjna powiatowa winna co do tychże odbyć z interesowanymi pertraktacyą, poczem zastosowane będą przepisy §fu 14go.

Gdy jednak chodzi o nieprzewidziane w projekcie rozszczenia do właścicieli gruntów w myśl §fu 3go, Władza administracyjna powiatowa wyda decyzją natychmiast w pierwszej a Władza krajowa w drugiej i ostatniej instancyi administracyjnej, z pozostawieniem wolności udania się na drogę prawa, stósownie do §. 15 co do wynagrodzeń z takimi sprawami połączonych.

§. 18.

Koszta połączone z dokonaniem przedsiębiorstwa, jakoteż wynagrodzeń i wydatków administracyjnych, ponosić ma przedsiębiorca. Na nim ciąży także koszt utrzymania budowy w przyszłości, jeżeli obowiązek utrzymania ich nie będzie w inny sposób uregulowany.

Ustawa niniejsza nie narusza przepisów prawa wodnego, tyczących się pociągania innych do dopłat na wykonanie i utrzymanie budowy.

§. 19.

Jeżeli nie sam Rząd wykonywa przedsiębiorstwo, Władza administracyjna krajowa winna do każdego z osobna przypadku wyznaczyć ukwalifikowane osoby, do doglądania, aby przedsiębiorstwo wykonane zostało w sposób odpowiedni przepisom ustawy niniejszej i zatwierdzonemu projektowi.

Dalszy nadzór nad utrzymaniem w dobrym stanie stosunków, zaprowadzonych w celu odwrócenia wody górskiej, należy do technika leśnego, przydanego Władzy administracyjnej dla owego obszaru, albo któremu Władza administracyjna krajowa zadanie to poruczy. Szczególny nadzór nad utrzymaniem w dobrym stanie pewnych budowli poruczyć należy w razie potrzeby technikowi budownictwa rządowego. Technicy ci są upoważnieni domagać się potrzebnej pomocy od zwierzchności gminnej i od Władzy administracyjnej.

§. 20.

Gdyby do dobrego i należytego utrzymania budowy okazały się później potrzebnymi jeszcze dalsze roboty, zastosowane będą do tychże robót przepisy, dotyczące się wykonania samejże budowy; jeżeli ze względu na szczupłe stosunkowo rozmiary robót jeszcze potrzebnych, naczelnik krajowy uzna wystawienie projektu w myśl §fu 12go na widok publiczny za zbytęczne, postępowanie odbyć się ma w myśl §fu 17go.

§. 21.

Rekursy w sprawach ustawy niniejszej od decyzyj Władzy administracyjnej lub krajowej, podawać należy do Władzy administracyjnej powiatowej w przeciągu dni 14 od doręczenia decyzyi.

§. 22.

Uszkodzenia robót na ściekach lub innych częściach pola roboczego, jakoteż wykroczenia przeciw wydanym nakazom we względie postępowania z gruntami, użytkowania ich i produkowania płodów, o ile nie należałoby zastosować w takich razach powszechnej ustawy karnej, karać będą Władze administracyjne grzywnami od 5 aż do 200 złotych lub aresztem od jednego aż do 40 dni, a nadto może być zawyrokowany całkowity lub częściowy przepad uzyskanych lub wyprodukowanych płodów.

Gdy przekroczenie połączone jest ze znaczną szkodą, grzywna może być podwyższona aż do 500 złotych a kara aresztu aż do trzech miesięcy i zarazem może być zawyrokowany nie tylko wzmiankowany przepad płodów, lecz także utrata prawa produkowania.

Gdy winny nie może zapłacić, zmieniać trzeba grzywny na areszt a mianowicie grzywny aż do 5 zł. na areszt 24godzinny a większe, w stosunku po 24 godziny aresztu za każde 5 zł., z ograniczeniem aż do trzech miesięcy.

Grzywny i płody przepadające, czyli dochód z sprzedaży tych ostatnich, obracać należy na utrzymanie budowli i aż do tego czasu ma niemi zawiadywać Władza administracyjna.

§. 23.

Minister rolnictwa w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych może czynności urzędowe, w ustawie niniejszej Władzy administracyjnej powiatowej i krajowej przekazane, jakoteż wydawanie decyzyj, jednak z wyłączeniem Władzy karnej i wykonawczej, poruczyć osobnym komisjom miejscowym lub też krajowym i postępowanie tychże uregulować osobnem rozporządzeniem.

Komisya krajowa może także być ustanowiona do rozpoznania miejscowości, w których przedsiębiorstwa w ustawie niniejszej wzmiankowane, są potrzebne lub pożądane i przedstawiania Rządowi, krajowi lub innym interesowanym, środków stósownych do wykonania przedsiębiorstwa. Komisya taka ma być ustanowiona w każdym razie, gdy sejm ustanowienie jej uchwali i wyznaczy potrzebne fundusze.

Również ustanowiona być ma komisya krajowa, gdy chodzi o wykonanie znacznych lub licznych przedsiębiorstw tego rodzaju.

Przerzeczone komisye mają prawo domagania się od zwierzchności gminnych i Władz administracyjnych pomocy do wykonania obowiązkowych czynności urzędowych.

Gdy pewne przedsiębiorstwa wymagają, aby komisye krajowe działały w porozumieniu, Minister rolnictwa wydać ma stósowne rozporządzenie, aby interesowane komisye porozumiały się ze sobą pisemnie lub się wspólnie ze sobą naradziły albo członków do odbycia narady wydelegowały.

§. 24.

Komisya krajowa, której przewodniczącym będzie naczelnik krajowy lub zastępca tegoż, przez Rząd wyznaczony, składać się ma:

1. z urzędników administracyjnych i technicznych rządowych i innych osób, które Rząd na członków powoła;
2. z członków, których Wydział krajowy do komisji wydeleguje;
3. z członków, których wydeleguje Rada kultury krajowej, albo, gdzie jej niema, Towarzystwo rolnicze lub leśnicze, przez Ministra rolnictwa do tego powołane.

Jeżeliby przedsiębiorstwo dotykało kolej żelazną, wzmocnić należy komisya krajową reprezentantem c. k. Inspekcji głównej kolei żelaznych, którego Minister handlu do tego przeznaczy.

Komisye lokalne tworzyć będzie naczelnik krajowy w każdym z osobna przypadku stósownie do okoliczności.

§. 25.

O ile ustawa niniejsza będzie zastósowana do wykonania robót, zamierzonych według §fu 3go ustawy z dnia 13 marca 1883 (Dz. u. p. Nr. 31) o zapomogach z funduszów państwa dla Tyrolu z przyczyny powodzi w r. 1882, komisya krajowa, określona w §. 8 tejże ustawy, urzędować będzie także jako komisya krajowa w duchu ustawy niniejszej, z tem zastrzeżeniem, iż w przypadku wzmiankowanym w §. 24, wzmocniona być ma reprezentantem c. k. Inspekcji głównej kolei żelaznych.

§. 26.

Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Moim Ministrom rolnictwa, spraw wewnętrznych, handlu i sprawiedliwości.

Wiedeń, dnia 30 czerwca 1884.

Franciszek Józef r. w.

Taaffe r. w.

Falkenhayn r. w.

Pino r. w.

Pražák r. w.

118.**Rozporządzenie ministerstw skarbu i handlu z dnia
5 lipca 1884,**

tyczące się zmiany niektórych urzędów celniczych w Istrii.

C. k. delegacja portowa, sprawująca służbę cłową w Plominie, zamieniona została na delegacją celniczą, sprawującą służbę portową, c. k. delegacja celnicza w Moszczenicy, sprawująca służbę portową, otrzymała upoważnienia celnicze c. k. komory pomocniczej II klasy a w Gnivicy (okrąg urzędowy poljeński), utworzona została c. k. delegacja cłowa.

Upoważnienia celnicze obu delegacyj w Plominie i Gnivicy są takie same, jakie służą w ogólności delegacyom cłowym w Istrii istniejącym, na podstawie wykazu c. k. komor i ich upoważnień celniczych (Dz. u. p. z r. 1883 Nr. 10).

Dunajewski r. w.

Pino r. w.

119.**Rozporządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych
z dnia 15 lipca 1884,**

tyczące się podziału powiatu administracyjnego karlińskiego w Czechach, tudzież ustanowienia nowego starostwa w mieście „Hory winicne“ pod Pragą i zwinięcia zarazem starostwa polniańskiego.

Jego c. k. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 24 marca b. r. raczył najmiłościwiej zmienić po części podział administracyjny królestwa czechskiego, ogłoszony rozporządzeniem Ministra spraw wewnętrznych z dnia 10 lipca 1868 (Dz. u. p. Nr. 101) i pozwolić, aby terazniejszy powiat administracyjny karliński podzielony został na dwa powiaty administracyjne: karliński i horsko-vinicny, tudzież, aby ustanowiono nowe starostwo w mieście Hory winicne i aby zarazem zwinięto starostwo polniańskie, w ten sposób, że okręgi sądowe karliński i brandyski mają należeć nadal do powiatu administracyjnego karlińskiego a okręgi sądowe horsko-vinicny i gilovski tworzyć mają powiat horsko-vinicny, ze starostwa zaś polniańskiego, które ma być zwinięte, okręgi sądowe polniański i stocki przyłączone być mają do starostwa niemiecko-brodzkiego a okrąg sądowy przybysławski do starostwa chotieborskiego.

Starostwo horsko-vinicne rozpocząć ma urzędowanie dnia 1 października 1884 a starostwo polniańskie zawiesić swoje czynności z końcem września 1884.

Taaffe r. w.

